

ORNITOLOGISK INVENTERING

Fil.kand. Lennart Risberg

Området kring Strömsholms slott var föremål för ornitologisk inventering under sammanlagt 15 dagar, nämligen 29.4, 4-5.5, 13-15.5, 20-21.5, 24.5, 26-28.5, 2.6, 5-6.6 1970. Inventeringsområdet uppdelades på 10 delytor: Österängen, Slottsholmarna, Tartarhagen, Utnäslöt, norr Koängen, norra Stallängen, ridbanan, Djurgårdsskogen, södra Stallängen och Ladugårdssjön.

Inventeringens huvudsyfte var en kvalitativ undersökning av fågelfaunan inom de tio delytorna möjliggörande en rangordning efter skyddsvärdet. Då delytorna med undantag av Djurgårdsskogen, varit relativt små och föga skogklädda och därigenom förhållandevis lättinventerade gjordes därutöver en kvantitativ inventering av häckfågelfaunan, dock inte i Djurgårdsskogen och vid Ladugårdssjön. Därvid lades vikten vid de sjungande hanarna, bon söktes inte.

Frånsett den 29.4, som främst ägnades åt rekognosering, användes tiden så, att i regel tre delytor per dag besöktes. De flesta delytorna inventerades vid fem tillfällen, dock frekventerades Österängen, som tillsammans med Slottsholmarna snart framstod som mest intressant, något oftare. Djurgårdsskogen besöktes endast vid tre tillfällen. Vanligen företogs rundvandringen under morgnar och förmiddagar. De nattaktiva fåglarna inventerades den 5-6.6. För jämförelser studerades Strömsholms omgivning den 24.5.

På grund av den sena våren hade ännu när inventeringen avslutades inte alla flyttfåglar anlant i full utsträckning. Flertalet av arterna i fråga hör lövskogen till, varför detta förhållande knappast påverkat rangordningen mellan delytorna. I stället kan det förmodas att en utsträckt inventeringsperiod skulle ha stärkt Österängens ställning. Även fågellivet vid Ladugårdssjön torde ha påverkats menligt av vårens utveckling.

Totalt iakttogs 99 fågelarter i Strömsholmsområdet. Mest anmärkningsvärda är observationerna av dubbelbeckasin och gräshoppssångare vid södra Stallängen, näktergal och gräshoppssångare på Slottsholmarna, näktergal vid Ladugårdssjön och lappsparv vid Österängen.

Avsikten var att även övrigt högre djurliv inom Strömsholmsområdet skulle beaktas under inventeringen. Som väntat kom dock däggdjursobservationerna att bli mycket fåtaliga och inskränkte sig till fyra arter: fälthare, ekorre, ängssork och hermelin. Dessutom sågs spillning av rådjur. Dessa iakttagelser förbigås i det nedanstående såsom varande av mindre intresse.

Omdöme: I synnerhet Österängen men också Slottsholmarna är de ur ornitologisk synpunkt mest skyddsvärda, men kan inte sägas vara riksangelägenheter. En gallring av buskvegetationen längs landsvägen skulle säkerligen höja Österängens värde. Tartarhagen, Utnäslöt, norra Koängen, norra Stallängen och ridbanan är visserligen av litet ornitologiskt intresse, men ur allmän naturvårdssynpunkt torde dessa områden förtjäna att hållas öppna. Fågellivet utgör inte något hinder för anläggande av en golfbana vid Utnäslöt. Djurgårdsskogen har f n litet skyddsvärde, men genom en omfattande röjning av buskar och selektiv trädfällning skulle den södra delen på ett utmärkt sätt kunna komplettera Österängen. Södra Stallängen saknar ornitologiskt värde trots att ett par intressanta iakttagelser gjorts där. Ladugårdssjön är av obetydligt intresse, dock var våren 1970 sannolikt sämre än normalt.

Redogörelse för inventeringen:

Österängen

Inventeringsdagar: 4.5, 13.5, 14.5, 21.5, 26.5, 2.6 och 6.6. 65 fågelarter anträffades av vilka ca 23 torde häcka. Intressantast är de fyra förbisträckande lappsparvarna den 4.5 och en stenkäck den 21.5.

Österängens fågelfauna karakteriseras av för en lundartad lövskog typiska arter såsom skogsduva, gröngöling, blåmes,

entita, nötväcka, trädgårdssångare m fl. De talrika ekarna ger god tillgång på lämpliga boplatser för hålbyggande fåglar. Häckfågeln var nästan helt koncentrerade till de trädklädda delarna, dock spelade ängsmarken stor roll för vissa arters födosök, t ex för kaja och stare. Tre av arterna, brun kärrhök, sävsångare och sävsparv, var helt knutna till vassen och närliggande buskvegetation. Området kring Kolbäckens utflöde i Freden utgör förmodligen rastplats för andfåglar under vårsträcket. Inventeringen påbörjades alltför sent för att täcka detta.

Vid en jämförelse mellan iakttagelserna i Österängen, bilaga 1 : 1-3, och i Djurgårdsskogen, bilaga 8 : 1-2, förefaller måhända områdena vara jämbördiga eller kanske Djurgårdsskogen t o m det bättre. Förutom att Djurgårdsskogen är betydligt större och i väsentligt högre grad trädbevuxet med därtill hörande större absolut fågelbestånd, förklaras detta av att området är mer varierat än Österängen. Då den öppna, ljusa lövträdsdominerade landskapstypen (som hos Österängen) alltmer får stå tillbaka för en mer vildvuxen barrskogsblandad (av typ Djurgårdsskogen) finns det all anledning att värna om den förstnämnda. Gallring av speciellt buskar och halvhöga träd borde företas i både Österängen och södra delen av Djurgårdsskogen.

Slottsholmarna

Inventeringsdagar: 15.5, 21.5, 24.5, 26.5, 2.6 och 5.6.
35 fågelarter anträffades, ca 11 av dessa häckade. Anmärkningsvärda är två sjungande näktergalar och två gräshopp-sångare.

I likhet med Österängen domineras Slottsholmarna av lövträd. Holmarna har emellertid betydligt tätare buskskikt och därigenom delvis en annan fågelfauna. På grund av den lilla ytan hinner de dock inte få särskilt markerade särdrag. Denna typ av terräng kan hysa ett intressant och exklusivt fågelbestånd, och det var därför inte oväntat att näktergalarna höll till där. Vid ett par tillfällen observerades en varnande näktergal, troligen en hona, i kanten av södra Stallängen. Om häckning ägde rum borde detta ha skett på

Slottsholmarna. Näktergalen har annars inte anträffats häckande i Västmanland (Förteckning över Sveriges fåglar, 1962). De båda gräshoppsångarna sjöng från den vassklädda delen i söder. Vid den landsomfattande inventeringen av gräshoppsångare 1968 inrapporterades 23 hanar från Västmanland (Vår Fågelvärld 1970 : 6).

Tartarhagen

Inventeringsdagar: 4.5, 14.5, 21.5, 26.5 och 6.6.
41 fågelarter iaktogs, av dessa häckade ca 9. Några ovanligheter noterades inte.

Tartarhagen utgörs till största delen av ängsmark. Längs landsvägen finns ett smalt bälte av lövskog dit flertalet av de få häckande fåglarna var bundna. Observationerna av skäggdopping och sothöna gjordes innanför vassbältet. Möjligen kan vissa fåglar som häckar i Djurgårdsskogen hämta föda vid Tartarhagen.

Utnäslöt

Inventeringsdagar: 5.5, 20.5, 27.5, 2.6 och 5.6.
13 fågelarter anträffades endast, ca 6 häckade.

I allmänhet är öppna marker, åkrar och ängar, förhållandevis fågelfattiga. Utnäslöt utgör inget undantag. Dock torde området spela en viss roll för födosöket hos en del av de arter som häckar i angränsande skogsområden.

Ängspioplärkan häckar talrikast på hed- och myrmark. Vid Utnäslöt iaktogs två varnande par, och även vid Österängen sågs arten regelbundet.

Norra koängen

Inventeringsdagar: 4.5, 15.5, 24.5, 28.5 och 2.6.
30 fågelarter anträffades av vilka 6 häckade. Inga anmärkningsvärda iakttagelser gjordes.

Närheten till Kolbäcksån och de få men dock träden gör att ett betydligt flertal arter iaktogs vid norra Koängen än

vid Utnäslöt. Kanadagäss iaktogs inom ett par av delytorna, bl a norra Kången. Arten häckar säkert i närheten av Ströms-
holm, inget tyder emellertid på att det skulle ske inom in-
venteringsområdet.

Norra Stallängen

Inventeringsdagar: 5.5, 14.5, 24.5, 28.5 och 6.6.

22 fågelarter iaktogs, endast en art förmodas ha häckat.

Under första delar av maj var delar av norra Stallängen
vattendränkta, därav observationerna av vadare. Liksom vid
övrig ängsmark sågs kajor och starar under födosök.

Ridbanan

Inventeringsdagar: 5.5, 20.5, 27.5 och 2.6.

21 fågelarter anträffades. Häckfåglarnas antal uppgick
till ca 9 arter.

Såsom varande den minsta av delytorna, fränsett Slotts-
holmarna, hyste ridbanan ett individfattigt fågelbestånd.
Liksom vid Österängen fanns dock relativt många häckande
par av kaja och stare. Mesarna, sångarna och flugsnapparna
höll till i den tätast bevuxna delen i öster.

Djurgårdsskogen

Inventeringsdagar: 5.5, 20.5 och 27.5.

47 fågelarter iaktogs, intressantast den stenkäck som
sågs den 27.5.

Som redan framhållits, se Österängen, är Djurgårdsskogen
tätt bevuxen, men skogen har en varierande sammansättning
i det att det både finns ren granskog och rena lövträds-
bestånd och dessutom mellanformer. Som helhet kan Djur-
gårdsskogen uppfattas som en tät blandskog. De i Djurgårds-
skogen mest framträdande fågelarterna, ringduva, taltrast,
rödvingetrast, koltrast, rödhake, grönsångare och järnsparv
hör i mellansverige hemma i barr- och blandskog. De båda
talrikaste, lövsångare och bofink, finns i all slags skog-
klädd terräng över hela landet. Terräng där dessa arter
trivs har f n mycket stor utbredning.

Södra Stallängen

Inventeringsdagar: 5.5, 15.5, 24.5, 28.5 och 5.6.

44 fågelarter anträffades, ca 9 häckade. Mest anmärkningsvärd är iakttagelsen av dubbelbeckasin. Denna art är i vår tid en stor sällsynthet. Intressanta är också observationerna av näktergal och gräshoppsångare.

Om fågelfaunan är fattig i ängsmark, så brukar den vara än obetydligare på åkrar. För södra Stallängens del hjälps detta upp av Kolbäcksån, Freden och ett par trädrader. Under den översvämning som varade i slutet av april och början av maj och som lade den sydöstra delen under vatten rastade en del änder och vadare. På den plöjda delen häckade endast tofsvipa och sånglärka, på tuvmarkerna vid åmynningen gulärta och sävsparv. I tuvmarkerna stöttes dubbelbeckasinen upp, och det var också där som gräshoppsångaren sjöng. En näktergalshane sjöng i mitten av maj från den lummiga delen vid ån. Han flyttade sedan över till en av slottsholmarna, och det gjorde säkert också den hona som vid ett tillfälle sågs på samma plats.

Ladugårdssjön

Inventeringsdagar: 29.4, 14.5, 20.5, 27.5 och 6.6.

27 fågelarter iaktogs. Av störst intresse är den näktergal som hördes den 6.6.

Antalet rastande andfåglar och vadare var med tanke på Ladugårdssjöns utseende överraskande lågt. Vattenståndet i Kolbäcksån lär dock ha varit högre än normalt, varför grunda översvämningssmarker hade liten utsträckning. När vattnet i slutet av maj sjönk undan uppstod stora grunda områden i norra delen, där också änder började uppträda. Även om Ladugårdssjön normala år är bättre som rastlokal torde häckfåglarna knutna till sjön vara få.